

שאלות ותשובות על ועדת הבדיקה העצמאית של האו"ם להפגנות בגבול רצועת עזה

למה הגשנו דוח לוועדה והעדנו בפניה?

- כי מאות אנשים נהרגו ואלפים נפצעו מדי שבוע בצעדות השיבה סמוך לגדר עם עזה למרות שלא סיכנו את חייהם של אחרים; וכי אנחנו מאמינים שתפקידנו, כארגון זכויות אדם, לעשות כל מה שביכולתנו כדי לחוץ על ישראל לנהוג בהתאם לדין הבינלאומי ולשמור על חייהם וזכויותיהם של כלל בני האדם המצויים תחת שליטתה והשפעתה.
- כי אנחנו מאמינים שלקהילה הבינלאומית אחריות וחובה מיוחדת לעשות שימוש בכלים הדיפלומטים שבידיה כדי לוודא שישראל תפעל כחוק ושזכויות הפלסטינים יכובדו.
- כי כך פועלים ארגוני זכויות אדם בכל העולם (למעט במדינות דיקטטוריות שמשתיקות ביקורת ופועלות נגד ארגוני חברה אזרחית) – הם מדווחים לגופים השונים של האו"ם ופועלים במסגרתם כדי ליצור לחץ על מדינותיהם לשמור ולכבד זכויות אדם.

מה אמרנו להם?

יש דין הגיש לוועדה מסמך המבוסס על פעילותו ובו מידע ונתונים רלוונטיים לתחומי הבדיקה של הוועדה. המסמך כולל שני חלקים: חלקו הראשון עוסק בחוקיות הוראות הפתיחה באש שלפיהן פעלו הצלפים הישראליים שהוצבו בגבול ישראל-עזה אל מול אירועי "צעדות השיבה" ובתיזה המשפטית שקידמה ישראל כדי להצדיקם, כפי שהוצגה על-ידי פרקליטות המדינה בפני שופטי בג"ץ; חלקו השני עוסק בנתוני יש דין על חקירה והעמדה לדין של חיילים החשודים בפגיעה בפלסטינים וברכושם בגדה המערבית ובעזה, ומטרתו לספק הקשר רחב יותר לפעילותה ותפקודה של מערכת אכיפת החוק הצבאית.

בנוסף, היועץ המשפטי של יש דין, עו"ד מיכאל ספרד, העיד בפני הוועדה. עדותו התבססה על המסמך שהוגש ועל המידע שכלול בו.

מי זו הוועדה?

מועצת זכויות האדם של האו"ם מינתה ועדה בינלאומית עצמאית לבדיקת חשדות להפרה של החוק הבינלאומי ההומניטרי ודיני זכויות האדם הבינלאומיים בעקבות תגובת הצבא ל"צעדות השיבה" ליד גדר רצועת עזה. חברי ועדת הבדיקה הם שלושה משפטנים בעלי שם עולמי ומוניטין מקצועי מכובד. לממשלת ישראל לא היו טענות נגד האישים שמונו לוועדה.

[במהלך המושב הנוכחי של מועצת זכויות האדם יידונו שני דוחות נוספים של ועדות בדיקה דומות שהקימה המועצה לבדיקת מצב זכויות אדם בסוריה ובברונדי].

אבל למה בחו"ל? (או למה אנחנו "מכבסים את הכביסה המלוכלכת בחוץ"?)

- כי השליטה הישראלית על הפלסטינים היא לא עניין פנים-ישראלי, אלא עניין בינלאומי.
- לפני הגשת החומרים לוועדה הגשנו עתירה לבג"ץ בדרישה לשנות חלק מהוראות הפתיחה באש בהפגנות, שהתירו פגיעה קטלנית באנשים בשעה שהם אינם מסכנים אישית חיי אחרים, אך העתירה נדחתה.
- כל המידע שהעברנו לוועדה פורסם על ידנו לפני כן – הן במסגרת העתירה והן במסגרת דף הנתונים שפרסמנו במרץ 2018 בנוגע לאכיפת החוק על חיילים שחשודים שפגעו בפלסטינים או ברכושם.

מה יש בדוח של הוועדה?

- הוועדה קבעה שכלל המפגינים היו לא חמושים וברובם הגדול לא אלימים ולפיכך יש לסווג את האירועים כהפגנות אזרחיות ולא כאירועים צבאיים ולכן הכללים החלים בעימות מזוין ובמלחמות לא חלים. בהתאם לכך הצבא היה צריך להתמודד עם הפרות סדר על פי הכללים של אכיפת חוק.
- הוועדה מצאה כי ישנו חשד לביצוע הפרות חמורות של המשפט הבינלאומי, בין היתר הוועדה מצאה שישנו חשד סביר לכך שצלפים ישראלים ירו במכוון בילדים, בידיעה שמדובר בילדים. כמו כן מצאה הוועדה כי אש חיה נורתה גם כלפי בעלי מוגבלויות, עיתונאים ופרמדיקים.
- הוועדה קבעה שהוראות הפתיחה באש, שבג"ץ נמנע מלהתערב בהן, הן לא חוקיות מאחר והן מאפשרות ירי חי על מי שמוגדר מסית מרכזי גם אם יוצר סכנת חיים מיידית לאחרים.
- הוועדה קוראת לישראל לחקור את כל אירועי ההרג והפגיעה כתוצאה מאירועי "צעדות השיבה", בכדי לקבוע האם בוצעו פשעי מלחמה או פשעים נגד האנושות, ולמצות את הדין עם האחראים.
- במקביל, הוועדה ממליצה שנציב זכויות האדם של האו"ם יעביר את חומרי החקירה שאספה, ובהם חומרים הנוגעים לדבריה נגד קובעי מדיניות, ממונים אזרחיים, מפקדי צבא, מנסחי הוראות הפתיחה באש וחיילים המעורבים לכאורה בהפרות הנטענות לידי המנגנונים המשפטיים הבינלאומיים, כולל בית המשפט הבינלאומי הפלילי, בכדי שאלה יבצעו חקירות אמינות ועצמאיות.
- הוועדה ממליצה שהמדינות החברות באו"ם ישקלו להפעיל סנקציות כגון איסור כניסה למדינות, הקפאת נכסים כלפי יחידים שהוועדה זיהתה כאחראים.
- הוועדה ממליצה למדינות החתומות על אמנת ז'נבה וחוקת רומא (חוקת בית המשפט הפלילי הבינלאומי בהאג) לפעול בהתאם לחובתן ולהפעיל סמכויות פליליות ולעצור או להסגיר יחידים החשודים בביצוע הפשעים הבינלאומיים שתוארו בדוח, וכן את אלה שהורו על ביצועם.

מה יהיה עכשיו

הוועדה המליצה שהחומרים שאספה ובהם גם זיהוי של חשודים ספציפיים יועברו על ידי נציב זכויות האדם של האו"ם לבית המשפט הפלילי הבינלאומי לצורך החלטה האם לפתוח בחקירה פלילית. המלצה זו, כמו ההמלצות האחרות של הוועדה, תידון במועצת זכויות האדם של האו"ם (הגוף הפוליטי שמינה את הוועדה) במהלך ישיבתה שתחל ב-18.3.2019.

גם אם יוחלט להעביר את החומרים, לתובעת של בית המשפט הפלילי הבינלאומי יש שיקול דעת והיא מחליטה באופן עצמאי האם ובאילו מקרים לפתוח בחקירות. מניסיון העבר, החלטות כאלה לוקחות שנים רבות, ולדוגמה טרם הוכרע האם לפתוח בחקירה בעקבות התלונות של הרשות הפלסטינית כלפי ישראל על פשעים שבוצעו לטענתה במבצע צוק איתן בשנת 2014.